

Utlåtande 2013:180 RIII (Dnr 312-1835/2012)

Uppkallande av en plats som minner om ambassadör

Harald Edelstam

Motion (2012:71) av Kaj Nordquist (S)

Kommunstyrelsen föreslår att kommunfullmäktige beslutar följande.

Motion (2012:71) av Kaj Nordquist (S) om ”Uppkallande av en plats som minner om ambassadör Harald Edelstam” anses besvarad med vad som sägs i utlåtandet.

Föredragande borgarrådet Regina Kevius anför följande.

Ärendet

I en motion (2012:71) föreslår Kaj Nordquist (S) att en lämplig plats uppkallas efter ambassadör Harald Edelstam.

Beredning

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret och stadsbyggnadsnämnden.

Stadsledningskontoret anser att ärenden av denna art ska hanteras av den ordinarie processen genom stadsbyggnadsnämndens namnberedning.

Stadsbyggnadsnämnden anser att motionen ska avslås, men delar bedömningen att Harald Edelstam kan anses vara en person som är värd att få en plats uppkallad efter sig och kommer via sin namnberedning att ha namnet i åtanke om det skulle uppstå en lämplig plats för ändamålet.

Mina synpunkter

Harald Edelstam (1913-1989) föddes i Stockholm. Han anställdes vid Utrikesdepartementet 1939 och kom under sin karriär att inneha ett antal tjänster både i Sverige och vid olika svenska beskickningar.

Som diplomat i det ockuperade Norge under senare delen av andra världskriget räddade Edelstam livet på hundratals norska motståndsmän och judar. Men hans mest berömda insats var i samband med militärkuppen i Chile år 1973 när Augusto Pinochet störtade den chilenske presidenten Salvador Allende. I egenskap av Sveriges ambassadör i Chile räddade Harald Edelstam omkring 1 300 människoliv.

Stockholmaren Harald Edelstam hyllas världen över för sina insatser och fick till exempel en plats uppkallad efter sig i Uruguays huvudstad Montevideo år 2005. Det är därför ett mycket bra förslag att uppkalla en del av vårt stadsrum efter honom. Förutsättningarna för så kallad memorialnamngivning är gynnsamma men frågor om namnsättning ska hanteras av den ordinarie processen genom stadsbyggnadsnämndens namnberedning.

Bilagor

1. Reservationer m.m.
2. Motion (2012:71) av Kaj Nordquist (S) om uppkallande av en plats som minner om ambassadör Harald Edelstam

Borgarrådsberedningen tillstyrker föredragande borgarrådets förslag.

Särskilt uttalande gjordes av borgarrådet Karin Wanngård (S) enligt följande.

Harald Edelstam var en av Sveriges främsta humanister och vi minns honom för det mod han uppvisade under andra världskriget och efter militärkuppen i Chile 1973 när han hjälpte ett stort antal människor till ett liv i frihet och säkerhet. Han har rättmätigt hyllats för sin gärning i ett flertal länder och fick till exempel en plats uppkallad efter sig i Uruguays huvudstad Montevideo år 2005.

Det är därför ett utmärkt förslag att även Harald Edelstams hemstad Stockholm uppkallar en del av vårt stadsrum efter honom och vi anser att Harald Edelstams namn ska prioriteras av namnberedningen när en lämplig plats finns tillgänglig.

Kommunstyrelsen delar borgarrådsberedningens uppfattning och föreslår att kommunfullmäktige beslutar följande.

Motion (2012:71) av Kaj Nordquist (S) om ”Uppkallande av en plats som minner om ambassadör Harald Edelstam” anses besvarad med vad som sägs i utlåtandet.

Stockholm den 4 december 2013

På kommunstyrelsens vägnar:
STEN NORDIN

Regina Kevius

Ulrika Gunnarsson

Särskilt uttalande gjordes av Roger Mogert, Tomas Rudin och Maria Östberg Svanelind (alla S) med hänvisning till det särskilda uttalandet av (S) i borgarrådsberedningen.

ÄRENDET

I en motion (2012:71) föreslår Kaj Nordquist (S) att en lämplig plats uppkallas efter ambassadör Harald Edelstam.

BEREDNING

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret och stadsbyggnadsnämnden.

Stadsledningskontoret

Stadsledningskontorets tjänsteutlåtande daterat den 6 maj 2013 har i huvudsak följande lydelse.

Stadsledningskontoret anser att frågan om namnsättning av en plats eller gata efter Harald Edelstam ska hanteras av den ordinarie processen genom stadens namnberedning.

Det kan dock konstateras, utifrån en resolution som antagits av ett hundratal länder som deltar aktivt i Förenta Nationernas ortsnamnsarbete, Resolution VIII/2 (2002); Commemorativ naming practices for geographical features”, att grundtanken är att bruket av memorialnamn generellt ska minska. Syftet är att förhindra politiskt eller kommersiellt utnyttjande av kända personer.

Stadsledningskontoret konstaterar därutöver, enligt de principer som enligt praxis tillämpas för memorialnamn i Stockholm, att det är möjligt att memorera en person med ett namn på en gata eller plats med motivet att personen har en nära anknytning till platsen ifråga. Av motionen framgår inget sådant förslag.

Stadsledningskontoret föreslår att kommunfullmäktige beslutar att motion (2012:71) om uppkallande av en plats som minner om ambassadör Harald Edelstam anses besvarad med hänvisning till vad som sagts i stadsledningskontorets tjänsteutlåtande.

Stadsbyggnadsnämnden

Stadsbyggnadsnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 23 maj 2013 att som svar på motionen återropa och till kommunfullmäktige överlämna namnberedningens yttrande, samt att omedelbart justera paragrafen.

Särskilt uttalande gjordes av ordföranden Regina Kevius m.fl. (M), vice ordföranden Tomas Rudin m.fl. (S), Björn Ljung (FP), Christer Mellstrand (C) och Erik Slottner (KD), *bilaga 1*.

Namnberedningens tjänsteutlåtande daterat den 29 april 2013 har i huvudsak följande lydelse.

Sammanfattning

Namnberedningen föreslår att motionen avslås.

Yttrande

Vid sitt sammanträde 2013-04-22 diskuterade namnberedningen en motion av Kaj Nordquist (S) om att uppkalla en plats efter Harald Edelstam och beslöt föreslå att motionen avslås.

Namnberedningen vill inledningsvis understryka att memorialnamn, dvs. namn på en gata eller plats, som ges för att hedra en viss person, generellt kan sägas vara resultat av en bakvänd och onaturlig namngivning, eftersom det då inte handlar om att stadens invånare behöver ett namn för en viss plats utan det omvända, att ett visst namn föreslås, för vilket man behöver finna en lämplig plats.

Namnberedningen delar motionärens bedömning att Harald Edelstam kan anses vara en person som är värd att få en plats uppkallad efter sig. För att en plats ska kunna namnges efter en person bör personen dessutom ha haft någon anknytning till platsen eller området. Namnberedningen anser inte att det för närvarande finns någon namnlös, lämplig plats för ett memorialnamn efter Harald Edelstam men kommer att ha namnet i åtanke om det skulle uppstå en lämplig plats för ändamålet.

RESERVATIONER M.M.

Stadsbyggnadsnämnden

Särskilt uttalande gjordes av ordföranden Regina Kevius m.fl. (M), vice ordföranden Tomas Rudin m.fl. (S), Björn Ljung (FP), Christer Mellstrand (C) och Erik Slottner (KD) enligt följande.

Harald Edelstam var en av Sveriges främsta humanister och vi minns honom för det mod han uppvisade under andra världskriget och efter militärkuppen i Chile 1973 när han hjälpte ett stort antal människor till ett liv i frihet och säkerhet. Han har rättmätigt hyllats för sin gärning i ett flertal länder och fick till exempel en plats uppkallad efter sig i Uruguays huvudstad Montevideo år 2005.

Det är därför ett utmärkt förslag att även Harald Edelstams hemstad Stockholm uppkallar en del av vårt stadsrum efter honom och vi anser att Harald Edelstams namn ska prioriteras av namnberedningen när en lämplig plats finns tillgänglig.

KOMMUNFULLMÄKTIGE

Motioner

2012:71

2012:71

**Motion av Motion av Kaj Nordquist (S) om
uppkallande av en plats som minner om
ambassadör Harald Edelstam**

Dnr 312-1835/2012

En del påstår att vi i Sverige är dåliga på att komma ihåg våra egna hjältar. Det är kanske sant. Men då kan vi i Stockholm ändra på det genom att uppkalla en lämplig plats efter ambassadör Harald Edelstam. En person som med råge uppfyller kvalifikationerna för att kallas hjälte.

Den 11 september 1973 störtades med våld den demokratiskt valde presidenten Salvador Allende i Santiago, Chile. En militärkupp inleddes genom brutala mord inte bara på presidenten i presidentpalatset utan också exempelvis på Nobelpristagaren Pablo Neruda, som också tjänstgjort som sitt lands ambassadör i Frankrike.

Tusentals människor fångades in och placerades på Nationalstadion i Santiago. Där mördades bland många andra Victor Jara, den världsberömda chilenske sångaren.

Sveriges ambassadör Harald Edelstam tvekade inte att utnyttja sin diplomatiska status till att rädda massor av människor till livet. Den svenska ambassaden förvandlades till en säker fristad för människor som annars skulle ha mördats, torterats eller fått sina liv förstörda genom den chilenska militärens framfart efter kuppen ledd av Pinochet. Den militärregering som det chilenska folket röstade bort så fort de fick chansen 1989.

Här är platsen för en kort resumé av Harald Edelstams karriär och insats:

Gustaf Harald Edelstam, svensk diplomat och ambassadör, född 17 mars 1913 i Stockholm, död 16 april 1989. Gift med grevinnan Louise von Rosen från 1939 och med Natascha Michew 1959-1962. Edelstam föddes i en adlig

familj och var son till kammarherre Fabian Edelstam och Hilma Dickinson, äldre bror till ambassadören Axel Edelstam samt sonson till Ernst Edelstam.

Kursetta på Militärhögskolan Karlberg

Avlade juris kandidatexamen i Stockholm 1939.

1939 Rekryterad till Utrikesdepartementet attaché Rom.

Tjänstgöring Berlin 1941, Oslo 1942-1944.

Sekreterare åt utrikesminister Östen Undén 1945

Förste sekreterare Haag 1948-1952 och Warszawa 1952-1954.

Stationerad Utrikesdepartementet Stockholm, handelsavdelningen och byråchef politiska avdelningen 1956.

Ambassadråd i Wien 1958-1962

Generalkonsul i Istanbul 1962-1965

Ambassadör Jakarta 1965-1969,

Guatemala 1969-1971

Santiago de Chile 1971-1973

Alger 1974-1979

Som diplomat i det ockuperade Norge under senare delen av andra världskriget räddade Edelstam livet på hundratals norska motståndsmän och judar och fungerade som en kontaktlänk mellan tyskarna och motståndsrörelsen Hjemmefronten, som kallade honom Svarta Nejlikan.

Smugglade ut hotade motståndsmän och judar till Sverige. Skyddade förföljda motståndsmän i sitt eget hem.

Ambassadör från 1972 i Santiago de Chile. Uttryckte öppet sympati för den folkvalde socialistiske presidenten Salvador Allende i samband med Augusto Pinochets militärkupp.

Erbjöd fri lejd och politisk asyl i Sverige åt cirka 1300 förföljda chilensare och andra latinamerikaner och räddade därmed livet på många av dessa.

Genomförde flera stora aktioner efter militärkuppen.

Den kubanska ambassaden, blev belägrad av chilenska trupper. Edelstam bistod då sin kubanska kollega och lyckades stoppa skottlossningen genom att personligen gå in på det kubanska ambassadområdet och inleda förhandlingar med den chilenska militären, vilket resulterade i en evakuering av den kubanska personalen.

Åtog sig skyddsmaktuppdraget, i samförstånd med statsminister Olof Palme, och tog över alla kubanska byggnader. Hissade dagen efter den svenska flaggan på den kubanska ambassaden. Snabbt fylldes ambassaden av flyktingar. Där fanns chilensare, brasilianare, argentinare, kubaner, peruaner, ecuadorianer och bolivianer. Alla hade tidigare flytt till Chile, på flykt från sina hemländer.

Räddade 54 uruguayaner från Nationalstadion som skulle ha blivit arkebuserade dagen efter. Efter tips och vädjanden från fångar lyckades han och vicekonsuln Bengt Oldenburg få loss de dödshotade fångarna och föra dem i säkerhet. Vilket kostade livet för den chilenske person som hjälpt Edelstam i detta värv.

Den 4 december 1973 förklarades Harald Edelstam som "persona non grata" av den chilenska militärjuntan.

Hyllades under 1970-talet som en hjälte av den svenska studentvänsatern. Betraktas bland de tiotusentals chilensare som i dag bor i Sverige, liksom inom vänstern i Latinamerika, som en hjälte. I september 2009 hölls en unik högtidsstund i det chilenska parlamentet, då deputeradekammaren hyllade Harald Edelstam. Presenterades som ett av de få ljuspunkterna under den mörka tiden, månaderna efter kuppen då förtrycket var som värst. Hyllningen var unik, enär samtliga partier stod bakom den.

Sammanfattningsvis så visade Edelstam under sin diplomatiska karriär stort engagemang i kampen för de mänskliga rättigheterna, liksom mod och civilkurage när det gällde att rädda människoliv från brutala diktaturer.

Han räddat livet på, och skyddat ett stort antal oppositionella efter militärkuppen i Chile 1973. Det var där han blev känd som "1970-talets Raoul Wallenberg".

Efter att ha räddat hundratals norska motståndsmän och judar under andra världskriget, fick han namnet "Svarta nejlikan".

Om några svenska hjältar ska kommas ihåg i Sverige, så är Harald Edelstam tveklöst en av dem.

Mot bakgrund av det ovanstående yrkar jag att

1. en därför lämplig plats i Stockholm uppkallas efter ambassadör Harald Edelstam
2. 100 års minnet av Harald Edelstams födelse firas på lämpligt sätt av Stockholms stad år 2013

Stockholm den 17 december 2012

Kaj Nordquist